

від держави, а належить людині від народження, причому мають приблизно рівну юридичну силу та значущість. У випадку їх конфлікту між собою у західній юриспруденції застосовується метод конституційного тлумачення, який отримав назву методу балансування. Він полягає у тому, що пріоритетність цих прав визначається цінностями суспільства.

Тому, проблема забезпечення конституційних прав громадян на інформацію заслуговує особливої уваги, бо є загроза створення системи всеохоплюючого тотального контролю над суспільством взагалі та за кожним його членом зокрема, як вже було описано в антиутопіях Дж. Оруела та Є. Зам'ятіна.

Отже, право на інформацію є необхідною умовою усвідомлення особистістю свого місця в суспільстві, її гармонійного вільного розвитку та існування в ньому. Воно є фундаментальним правом людини, оскільки людина може нормально і вільно діяти лише за умови усвідомлення, та свідомого розуміння того, що твориться поза нею.

О. І. Попов,

аспірант кафедри цивільного процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

СУДОВІ АКТИ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ СУДОВИХ РІШЕНЬ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Перегляд судових рішень Верховним Судом України, передбачений главою 3 розділу 5 ЦПК України, є новою формою перегляду судових рішень, яка була запроваджена у вітчизняну систему цивільного судочинства в 2010 році. Внаслідок цього вона привертає особливу увагу з боку науковців та потребує пошуку подальших шляхів дослідження цього процесуального інституту.

Одним з важливих компонентів дослідження інституту перегляду судових рішень Верховним Судом України виступають судові акти найвищого судового органу, які ухвалюються ним як в межах всієї процедури перегляду судових рішень, як і за результатами такого перегляду. На теперішній час можна виділити дві форми судових актів Верховного Суду України: ухвали і постанови.

Ухвали, як судові акти, котрими фіксується результат здійснення певних процесуальних дій, є невід'ємним атрибутом діяльності не тільки суду першої інстанції, а й судів перевірючих інстанцій, в тому числі й Верховного Суду України. Аналіз норм чинного цивільного процесуального законодавства, регулюючих інститут перегляду судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України, вказує на те, що всі ухвали, які виносяться Верховним Судом

України під час здійснення перегляду судових рішень, умовно можна поділити на дві групи: установчі та підготовчі.

До першої групи слід віднести ті ухвали Верховного Суду України, винесення яких безпосередньо чи опосередковано пов'язано з відкриттям провадження у Верховному Суді України.

Другу групу, на нашу думку, становлять ухвали, винесення яких спрямовано на підготовку цивільної справи до розгляду у Верховному Суді України. Зазначені ухвали передбачені статтею 360-1 ЦПК України.

Ухвали Верховного Суду України, як правозастосовчі акти правосуддя, відіграють достатньо важливу роль у забезпеченні правильного та ефективного розгляду цивільних справ при перегляді судових рішень Верховним Судом України. Вони являють собою єдиний матеріал, за допомогою якого досягається створення зв'язку в межах процесуальної форми перегляду судових рішень найвищим судовим органом держави та прийняття фінального акту за результатами перегляду – постанови Верховного Суду України.

Постанови Верховного Суду України є найважливішими судовими актами в системі розглянутого нами інституту, які ухвалюються за результатами перегляду судових рішень й підводять підсумки розгляду цивільної справи найвищим судовим органом. Можливість ухвалення постанов впливає з повноважень Верховного Суду України, закріплених у статтях 360³–360⁵ ЦПК України, внаслідок чого можна виокремити їх два різновиди:

- 1) постанова про задоволення заяви про перегляд судового рішення;
- 2) постанова про відмову у задоволенні заяви про перегляд судового рішення.

Вони мають свої особливості, які вирізняють їх з поміж інших форм судових актів у цивільному процесі. Насамперед особливістю постанов Верховного Суду України є те, що на відміну від інших форм судових актів (рішень, ухвал), вони є виключно правозастосовними актами Верховного Суду України й не можуть ухвалюватись жодним іншим судовим органом.

Окрім цього, як акти найвищого органу судової влади в Україні, постанови Верховного Суду України є остаточними судовими актами, які не підлягають оскарженню та перегляду. Єдиним випадком, коли зазначені акти можуть бути предметом перегляду, є відповідне рішення міжнародної судової установи, юрисдикція якої визнана Україною, стосовно такого акту. Такою міжнародною судовою установою, зокрема, може бути Європейський суд з прав людини. В цьому випадку перегляд вказаних актів здійснюється на підставі пункту 2 частини першої статті 355 ЦПК України.

Нарешті, визначальною особливістю постанов Верховного Суду України є їх загальнообов'язковість. Пояснюється це тим, що відповідно до положень цивільного процесуального законодавства, органи судової влади, а також інші органи державної влади, при застосуванні певних норм матеріального права

мають обов'язково користуватись у своїй правозастосовчій практиці позиціями найвищого судового органу, сформульованими за результатами розгляду конкретних цивільних справ. Останнє справедливо може свідчити про наявність в постанов Верховного Суду України, прийнятих за результатами перегляду судових рішень, прецедентного характеру.

Перелічені особливості судових актів Верховного Суду України підкреслюють важливе місце зазначеного судового органу в інстанційній системі цивільних судів, а також самого інституту перегляду судових рішень Верховним Судом України. Водночас аналіз чинних норм цивільного процесуального законодавства дозволяє виявити деякі проблеми, пов'язані з реалізацією цих особливостей на практиці.

Так, зокрема, відсутність детальної регламентації вимог до форми та змісту постанов Верховного Суду України, створює, на нашу думку, перешкоди для належного формулювання правових позицій найвищою судовою інстанцією. Останнє має важливе значення, в контексті реалізації вимоги загальнообов'язковості постанов Верховного Суду України.

Важливою проблемою вбачається, також, відсутність на законодавчому рівні чіткої регламентації наслідків ухилення від застосування правових позицій, сформульованих Верховним Судом України за наслідками перегляду судових рішень. Це, в свою чергу, не сприяє досягненню мети забезпечення єдності судової практики.

Вирішення окреслених проблем, на наш погляд, має стати вагомим кроком на шляху підвищення ефективності функціонування інституту перегляду судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України.

Б. О. Прокopenко,

аспірант кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ОСОБИСТІ І МОРАЛЬНІ ЯКОСТІ ЯК ОДНА З ОСНОВНИХ ВИМОГ ДО КАНДИДАТА НА ПОСАДУ СУДДІ

Ще у радянські часи відмічалось, що незалежність суддів – це діло совісті самого судді. Саме він повинен бути відповідальним за порушення принципу незалежності суддів.

Таким чином моральні аспекти діяльності і поведінки суддів визнаються значимими, в тому числі і для незалежності судової влади. В даному випадку говорять про суддівську безсторонність. Незалежність, пише Н. В. Радутна, сприяє судді